



KLASSEKAMPEN

Lørdag 28. mars / søndag 29. mars 2009. Nummer 75. Uke 13. Årgang 41. Løssalg: 30 kroner

A-avis

» Fordeling og makt er knapt noen virkelig konfliktsak for partiene lenger. **SIDE 19**

Magnus E. Marsdal



» Jeg tror virkelig at EU passer veldig godt for islandske politikere. De ville ikke ta ansvar her hjemme. **SIDE 30 OG 31**



Ble advart

Da Kristin Halvorsen økte aksjeandelen i Oljefondet fra 40 til 60 prosent i 2007, ble hun advart mot å tro på sikker avkastning. Advarslene ble ignorert.

SIDE 6 OG 7



60 i hundre

– Jeg er revolusjonær. Jeg ser det kapitalistiske systemet tikke mot kvelden, sier Edvard Hoem. Nå runder han 60 år, i et heseblesende tempo.

PORTRETET, SIDE 22 TIL 24

70 år siden den spanske borgerkrigens slutt i 1939



FOTO: AFP/SCANPIX

Den mørke arven etter Franco

70 ÅR ETTER: I dag er det 70 år siden Franco inntok Madrid, fire dager seinere tok borgerkrigen slutt. Hva som skjedde med Franco-diktaturets ofre er fortsatt et omstridt tema. Opp til 30.000 drepte kan fortsatt ligge i massegraver. Klassekampen ser i en artikkelserie på arven Franco etterlot seg.

DOKUMENT, SIDE 14 TIL 18



NY BOK FRÅ ANNA GAVALDA LYKKA ER EIN SJELDAN FUGL

«Eit nytt meisterverk»
France Soir

OMSETT AV TOVE BAKKE

HOVUDBOK I BOKLUBBEN NYE BØKER I MAI 2009 | KR 399,-

Det Norske Samlaget



LETER: 30.000 drepte kan ligge i massegraver

Graver hull

SPANIA: 70 år etter borgerkrigens slutt er diskusjonen om hva som skjedde med Franco-diktaturets ofre fortsatt et omstridt tema.



Sissel Henriksen, Spania

ARVEN ETTER FRANCO

Bestefar lå nedgravd i ei veigrøft i 64 år, sier Emilio Silva Barrera, leder for Foreningen for å gjenvinne det historiske minnet (ARMH).

Mange døde

I Madrid myldrer menneskene blant blomstrende frukttrær og grønnende greiner.

I dag, 28. mars, er det 70 år siden Francos hevne horder til slutt inntok hovedstaden som lenge hadde holdt stand under slagordet *¡No pasarán!* – de skal ikke slippe gjennom.

Borgerkrigen mellom den valgte Folkefront-regjeringen og opprørerne ledet av Francisco Franco varte fra 1936 til 1939. Minst 500.000 ble drept. Sivile ble drept på begge sider. Under diktaturet, som varte til Franco døde i 1975, ble hundretusener fengslet og minst 50.000 henrettet.

Sårene etter borgerkrigen og diktaturet er dype og fortidde. Fortsatt lig-

«De måtte leve under mordernes regime i førti år, uten å kunne søke rettferdighet»

EMILIO SILVA BARRERA, OM SIN BESTEMOR OG FAR

ger titusener uidentifiserte drepte fra den tapende siden i massegraver. Men nå har ofrenes barnebarn tatt fram spadene.

Silva-familiens tragedie

– Bestefar Emilio Silva Faba og bestemor Modesta Sántin giftet seg 18. januar 1926, forteller Emilio Silva Barrera (født 1965).

I boka hans, «Francos massegraver», smiler et ungt par forsiktig mot fotografen.

De fikk drøyt ti år sammen, og barna Emilio, Ramón, Manuel, Rosario, Antonio og Carmela.

– Bestefar var medlem i Izquierda Republicana, et nokså moderat venstreparti, ledet av Manuel Azaña, republikansk president under borgerkrigen, forteller sønnesønnen.

16. oktober 1936 ble Emilio Silva Faba hentet av falangistene og tatt til rådhuset. Hans kone Modesta og sønnen Manuel gikk dit med mat og klær til ham, men bare veslegutten fikk slippe inn. Faren tok av seg klokke og ring, og ba gutten gi det til mor. Vetteskremt sprang hun til landsbyens ordfører og tryglet om nåde for mannen, men snakket for døve ører.

Da eldstesønnen, Emilio Silva Sántin, neste morgen kom til rådhuset, fikk han en hånlige beskjed om at faren ikke var der lenger – «kanskje han har rømt», sa den væpnede vakta med et illevarslende smil.

Ved daggry var Emilio Silva Faba, sammen med tolv andre, blitt kjørt tre mil utenfor byen, skutt og gravd ned i ei veigrøft.

Familien skjønte at han var drept. De gikk til presten og ba om hjelp til å finne liket, men fikk bare beskjed om at «han er der han fortjener å være». Modestas brødre dro for å lete. De fant mange maltrakterte lik, men ikke Emilio.

– De mistet alt de hadde. Min far gikk fra å være en glad skolegutt til en tiåring som måtte forsørge familien som veiarbeider. Og de måtte leve under mordernes regime i førti år, uten å kunne søke rettferdighet, sier Emilio Silva Barrera.

Angsten

I etterkrigstida ble mange massegraver åpnet av Francos folk. Falangiste-



DUGNAD: Frivillige fra Foreningen for å gjenvinne det historiske minnet (ARMH) jobber med å

nes falne ble identifisert og gitt en begravelse, mange i det monstrøse krigsminnesmerket «De falnes dal».

Men falne og myrdede republikane-

res slektninger fikk verken lov til å åpne graver for å gi sine kjære en verdig begravelse, eller søke sannheten om deres død.

■ 14. april 1931 fikk republikanske kandidater flertall i valget. Kong Alfonso 13 forlot landet. Dette markerte starten på den andre republikk.

■ Niceto Alcalá-Zamoro dannet regjering. En ny grunnlov sikret ytrings- og forsamlingsfrihet, skilte kirke og stat, ga rett til skilsmisse og stemmerett for kvinner.

■ 16. februar 1936 vant den venstreorienterte Folkefronten valget.



Generallissimo Francisco Franco.

■ De følgende månedene økte konfliktnivået mellom venstresiden og høyresiden.

■ Den fascistiske Falange Española under ledelse av José Antonio Primo de Rivera fikk stadig flere medlemmer.

■ 17. juli 1936 gjorde falangistene/nasjonallistene opprør mot den valgte, republikanske folkefrontregjeringa.

Borgerkrigen

. Deres barnebarn har tatt fram spadene: i tausheten



SERIE

Arven etter Franco:

■ 1. april er det 70 år siden Franco og hans allierte vant den spanske borgerkrigen. Nesten 40 års diktatur fulgte.

■ Klassekampen tar i en serie artikler opp debatten om Franco-perioden i dagens Spania.

■ I dag: Gravåpningene.

■ Mandag: De var Francos fanger.

■ Onsdag: De falnes dal.

■ Torsdag: De stjålna barna.

■ Fredag: Guernica.



På Francos grav

Det nye demokratiet som vokste fram etter Francos død hadde store mangler. Det var ikke folket som kjempet fram endringer, men Francos utpekte arving kong Juan Carlos og hans allierte som la om systemet. Kompromissene var mange, og nedfelt både i amnestiloven av 1977 og den nye grunnloven av 1978. I praksis fikk alle overgriperne fra Franco-perioden amnesti.

«Overgangen»

«Noe av det mest ironiske i nyere spansk historie er at demokratiets fedre faktisk var frankistene selv,» skriver den britiske journalisten Giles Tremlett i boka «Ghosts of Spain», og understreker at de fleste mener at demokratiet var uunngåelig. Spania var blitt mye rikere, de tradisjonelle klassestrukturene brutt ned av innflytting fra bygda til byen, og en velstående middelklasse var på plass for å kreve demokrati og få det til å fungere. «Arven fra Franco har likevel ikke forsvunnet helt,» skriver Tremlett.

– Demokratiet vi har i Spania i dag er av dårlig kvalitet, istemmer forfatteren Isaac Rosa. Han er født i 1974, og har vunnet anerkjennelse for sine romaner, flere med tema fra borgerkrigen.

– Mange av problemene i dag har sammenheng med måten «overgangen» ble gjennomført på. Det var systemet som endret seg selv. De som hadde økonomisk makt under Franco er de samme som har makta i dag. Skal vi snakke om de ansvarlige fra Franco-perioden, så handler det ikke bare om dem som drepte, men også om dem som ble rike på systemet. Frankismen var god butikk for mange i Spania. De har beholdt makta og rikdom-



Forts. neste side

åpne massegraver etter Francos ofre. Her åpnes en grav fra 1937 i Piedrafita de Babia i Nord-Spania 5. juli 2002.

FOTO: REUTERS/SCANPIX

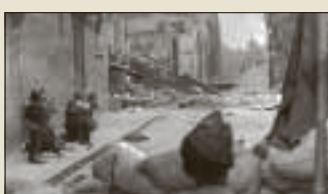
Da Franco døde i 1975 og demokratiet ble gjenopprettet i årene etterpå begynte folk så smått å våge seg til å åpne graver. Bevegelsen vokste. Så, i

februar 1981, kom statskuppet, der Guardia Civil stormet parlamentet. Kuppet ble slått raskt tilbake, men satte en støkk i folk.

– All angsten fra borgerkrigen og diktaturet ble vekket til live. Det ble en slags følelse av at «monsteret sover, ikke vekkt det» sier Silva.

■ Falangistene hadde støtte fra den katolske kirka, adelen, på landsbygda og i store deler av hæren. Venstresida hadde støtte i mer sekulære og urbane områder, og blant de fattige landarbeiderne.

■ Nasjonalistene under ledelse av de tre generalene Francisco Franco, Emilio Mola og José Sanjurjo møtte sterk motstand fra arbeidere og bønder, som grep til våpen og avvæpnet garnisoner over store deler av



Republikanske soldater i Toledo juli 1936.

landet. Mange soldater sluttet seg også til folkefronten.

■ Tyskland, Italia og Portugal støttet opprørerne militært. Bare Sovjet og Mexico var villige til å selge våpen til regjeringa. Frivillige fra mange land reiste til Spania for å kjempe på regjeringsstyrkenes side, i De internasjonale brigadene.

■ Først etter tre års blodige kamper gikk falangistene seirende ut av borgerkrigen. Madrid falt 28. mars 1939. 1. april erklærte Franco seier og ble Spanias diktator fram til han døde i 1975.

«Folk vet av dem, men sier ingenting. Åpne



Forts. fra
forrige side

men. Og de som kjempet for demokrati under Franco, er glemt.

I 2007 vedtok likevel nasjonalforsamlingen en lov som fordømmer

Francos militærkupp og det nesten 40 år lange diktaturet. Loven om historisk minne innebærer at alle synlige symboler fra Franco-tida skal fjernes fra gater og bygninger. Massegraver fra borgerkrigen skal åpnes, og straffesaker som førte til at tusener «opposisjonelle» ble fengslet og henrettet, skal kjennes ugyldige.

– Loven om historisk minne er ikke en god lov, men det er mer enn vi hadde, sier Rosa.

Fryktens kjøleskap

– Det er fortsatt mye frykt i små landsbyer, understreker Emilio Silva.

– Francos folk har hatt makta. Det var de som vant krigen, og det er de som fortsatt har makta i landsbyene. Det er et kjøleskap som bevarer frykten. «Overgangen» gjorde ingenting med det. Det preger det sosiale livet. Spør jeg tante, i mors landsby i Galicia, om disse tingene, så sjekker hun først om vinduet er lukket. Er det åpent, lukker hun det, og senker stemmen.

Silva mener det fortsatt er mye frykt i Spania, ikke bare på landsbygda.

– Se på Zapateros regjering. De tør ikke lage en god lov om dette, fordi høyresida protesterer. De kan vedta homoekteskap, sekulære skoler, men historiske minner tør de ikke ta skikkelig i. Minst sju av landets største selskaper ble bygd opp under diktaturet, med politiske fanger som tvangsarbeidere. Slikt tvangsarbeid ble drevet fra 1939 til 1967. Disse selskapene har makt til å presse regjeringen.

I fjor meldte den spanske høyesterettsdommeren Baltasar Garzón – kjent for straffeforfølgelsen av Chiles diktator Pinochet – at han ville etterforske hva som skjedde med de over 100.000 menneskene som forsvant under borgerkrigen og diktaturet. Det høstet en storm av protester fra høyresida og motstand fra kirka. Garzón er foreløpig stoppet.

Barnebarneas kamp

– Gjennom hele 1980-1990-tallet levde vi under en slags taushetspakt, sier Isaac Rosa.

Undersøkelser viser at en tredel aldri har hørt om borgerkrigen på skolen. Halvparten har ikke snakket om den hjemme.

– Vi er mange som har oppdaget store huller i vår kunnskap, blitt nysgjerrige og begynt å grave i historien. Vi som er oppvokst etter Francos død har lettere for å ta det opp. Det er barn og barnebarne av ofrene som har brutt fedrenes og bestefedrenes taushet. Svært mange unge er frivillige på utgravningene. Og for meg som forfatter er det viktig å forstå fortida for å forstå min egen tid.

Fant bestefar

Rundt årtusenskiftet bestemte Emilio Silva seg for å forlate jobben som journalist for å skrive bok om bestefarens historie.

– Jeg dro til landsbyggen der de bodde,



KARTLEGGER: Historikeren Iñaki Egaña jobber med å systematisere data over folk som er savnet etter borgerkrigen og diktaturet. – En ver markert med grønne og røde prikker.

Priaranza del Bierzo, León. Jeg snakket med gamle folk, og fant en som viste hvor massegraven var.

21. oktober 2000 åpnet de graven, og fikk hjelp fra rettsmedisinere for å identifisere likene. Emilio Silva Faba var den første som ble identifisert ved hjelp av DNA-prøver.

– For meg hadde det fram til da vært

et familiespørsmål. Jeg ville finne bestefar og få ham gravlagt sammen med bestemor, som døde to år tidligere. Men da vi hadde gravd dem fram, kom det folk fra landsbyene rundt. Alle ville ha hjelp.

Sterk bevegelse

Sammen med andre startet Silva orga-

nisasjonen ARMH, og de begynte å åpne graver, blant annet i Burgos og Toledo.

– I 2002 lagde vi en stor internasjonal leir, der folk fra tolv land deltok i gravåpninger. Nå har vi navn på over 10.000 savnede, og det er åpnet 185 massegraver med 1700 drepte i ulike deler av landet. I dag er vi kanskje 300 ulike organisasjoner som jobber med dette temaet i Spania.

– Får vi et tips om at det er en grav et sted, så finner vi alltid noe. Folk vet av dem, men sier ingenting. Åpner du en grav, slår du hull i den stillheten. Folk begynner å snakke. Man bryter et tabu. Stillheten begynner å dø, minnene begynner å leve.



«De som hadde økonomisk makt under Franco er de samme som har makta i dag»

ISAAC ROSA, FORFATTER

■ Krigen var svært brutal, og la landet delvis i ruiner. Tusenvis av republikanere ble etter krigen henrettet eller dømt til lange fengselsstraffer. Mange flyktet fra landet. Under Francos diktatur ble hundretusener fengslet og tusener henrettet. Baskere og katalanerne i Nord-Spania ble hardt undertrykt.

■ Etter Francos død åpnet hans utpekte etterfølger, kong Juan Carlos, for demokratiske reformer.



Statsminister José Luis Rodríguez Zapatero

■ Det ble holdt parlamentsvalg i juni 1977, hvor Unión de Centro Democrático (UCD) ble det største partiet, og leder Adolfo Suárez var statsminister frem til 1981, da hans partifelle Leopoldo Calvo Sotelo overtok. I 1982 vant Sosialistpartiet (PSOE), og Felipe González ble landets nye statsminister. I 1996 vant høyrepartiet PP (Partido Popular), ledet av Jose María Aznar. I 2004 ble José Luis Rodríguez Zapatero fra PSOE valgt til Spanias

Borgerkrigen

er du en grav, slår du hull i den stillheten»

ISAAC ROSA, FORFATTER



meningsfylt jobb, sier han. Spaniakartet i bakgrunnen viser kartlagte og åpnete massegra-

FOTO: SISSEL HENRIKSEN

Antropologiprofessor Francisco Ferrándiz mener at den sosiale bevegelsen som har vokst fram rundt tanken om «berging av historiske minner» har vist seg bemerkelsesverdig sterk.

– Siden de første utgravningene har prosessen vist seg umulig å stoppe. Over hele landet har det blitt dannet grupper og organisasjoner som jobber med å åpne massegraver og finne ny kunnskap om hva som skjedde under og etter borgerkrigen. De har gruppert seg rundt to hovedorganisasjoner – Emilio Silvas ARMH og «Foro por la Memoria», som er knyttet til kommunistpartiet, forklarer Ferrándiz.

De ubehagelige bildene av hauger med lik og skjelettrestre med merker etter tortur og kulehull skapte store debatter i Spania. Kritikere mente de som gravde opp lik drev gravskjending og bare søkte medieoppmerksomhet. Gravene skulle få være i fred, man kunne heller lage minnesmerker over de drepte. Familien til dikteren



BESTEFAR: Emilio Silva Faba ble drept av falangistene 16. oktober 1936. FOTO: PRIVAT



SØNNESØNN: Emilio Silva Barrera ville finne bestefarens grav. Det ble starten på en folkebevegelse. FOTO: SISSEL HENRIKSEN

Federico García Lorca har for eksempel motsatt seg åpning av graven der man tror han ligger, mens familiene til andre som ligger i samme grav ønsker å åpne den. «Gravåpnerne» har også møtt motbør fra lokalpolitikere, og eldre pårørende har dødd mens de ventet på tillatelse til å åpne graver.

– Hovedskillelinjen gikk mellom

høyre- og venstresida. Høyresidas politikere har ment at hele «ta-tilbake-minnene-prosessen», inkludert Loven om historisk minne, er forsøk på å underminere «ånden fra overgangsprosessen», ved å ta omkamp om historien og bringe opp igjen gamle skillelinjer, sier Ferrándiz.

En annen type uenighet har gått mellom de to hovedretningene organisert rundt ARMH og Foro por la Memoria, og handler om hva slags ritualer man skulle knytte til gravåpningene.

– ARMH er en organisasjon for ofrenes slektninger og sympatisører, har ingen partitilknytning, og mener at de pårørende selv må styre sørgeprosessen. Foro por la memoria er mer opptatt av å politisere utgravningene, med republikanske flagg og sanger.

– Etter en første bølge av vantrø har gravåpningene blitt normalisert og absorbert inn i det generelle nyhetsbildet om vold og elendighet – de er blitt en slags forutsigbar del av nyhetene om våren og sommeren, med synkende medieinteresse. Det trengs breiere og langsiktig forskning for å se hvilke langvarige effekter gravåpningene får i det spanske samfunnet, mener Ferrándiz.

System i Baskerland

I den baskiske byen San Sebastian/Donostia, lengst nord mot grensa til Frankrike, huser en sliten bygning en avdeling av stiftelsen Aranzadi. Her jobber historikeren Iñaki Egaña og ni kolleger med å lage system i enorme mengder data om de mange forsvunne, hjelpe til å spore dem opp og bidra til identifisering. På veggene henger bildet av en åpent massegrav, en reproduksjon av Picassos Guernica, samt et kart over Spania fullt av grønne og røde prikker. Prikkerne symboliserer graver som er kartlagt eller gravd ut. Også Kanariøyene og Mallorca har prikker.

På Tenerife var det 66 i en massegrav. Alle som ble funnet i de siste viktige utgravningene i Burgos (80), Aragon (140) og Pamplona (140) er identifisert. I Pamplona hadde alle likene fått en flaske med navnelapp i plassert mellom beina. Det sies at en hederlig prest gjorde det. Det hender også at de finner lik med militære id-merker.

– I slike tilfeller tar vi kontakt med familiene. Men oftest er det de som tar initiativet til å finne sine, sier Egaña.

– I den pc-en er der 70.000 bilder, peker han, snur seg og åpner et skap som velter over av dvd-er:

– Her har vi samlet vitnemål fra slektninger og overlevende.

– *Blir du ikke deprimeret av alle disse likene?*

– Nei, slett ikke. Dette er spennende og meningsfylt arbeid. Det handler om å gjenopprette verdighet, hjelpe folk å finne sin historie.

Identifisering

På universitetssykehuset i San Sebastian er professor i rettsmedisin Francisco Etxeberria i ferd med å avslutte en anatomiforelesning. Langs veggene står plastkasser fylt med beinrester, merket med nummer og gravplass.



Forts. neste side

«Det er en prosess, og handler ikke bare om borgerkrigen og frankismen, vi må se på hele perioden fram til nå»

FRANCISCO ETXEBERRIA, PROFESSOR I RETTSMEDISIN



Franco-statue fjernes i byen Santander, desember 2008

nye statsminister, i 2008 ble han gjenvalgt.

■ I 2007 vedtok den spanske nasjonalforsamlingen en lov der Francos kupp og nesten 40 år lange diktatur for første gang blir offisielt fordømt. Loven om historisk minne innebærer at alle symboler fra Franco-tiden



Dronning Sofia og kong Juan Carlos.

skal fjernes fra gater og bygninger, og at lokale myndigheter skal finansiere gjenåpning av massegraver. I tillegg erklærer loven at de militære, summariske straffesakene som førte til at tusener av Francos fiender ble fengslet og henrettet, er ugyldige.



Gravåpning i byen As Pontes, 2006



Forts. fra
forrige side

– Folk tror de som ligger i massegravene er ofre for borgerkrigen, men det er både krigs- og sivile drept fra 1936 til 1975. Helt til siste året Franco levde, ble folk drept. Ut fra dagens lover var de ofre for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten, sier professoren engasjert.

Etterforskningen har flere faser, forteller Egaña og Etxeberria: Først kartlegging ved hjelp av vitnemålene på dvd-ene, historisk forskning i arkiver, utgravningsarbeid, og så, til slutt, studiet av restene av kroppene.

– Det er ikke alltid vi kan identifisere restene. Og det er ikke alltid det er nødvendig heller. Det slektningene trenger er ikke nødvendigvis en grav, men å få vite hva som faktisk skjedde, og å oppleve at noe blir gjort, at noen bryr seg. Ingen har vært interessert i deres historier. Alle er ofre. Ikke bare de som ble drept, men også alle i familien, som har levd med undertrykkningen i alle årene etterpå. Husk, de fleste av ofrene var sivile. Tusener av drepte sivile, og ingen har undersøkt hva som skjedde med dem, sier Etxeberria.

– Noen sier at denne forskningen åpner sårene igjen, fortsetter han.

– Jeg tenker helt motsatt. Ingen av dem vi har hjulpet har hevt tanker eller negative reaksjoner. Alt jeg som lege har sett er positive effekter.

Klart seg bra

– Vi lever i et samfunn der alle vil være ofre. Sånn sett er jeg overrasket over at ingen av disse har villet ta på seg offerrollen. Det er interessant å sammenlikne med ofre for terrorisme. I begge tilfelle trenges tre ting for å bearbeide traumat: 1. Sannhet, 2. Rettferdighet 3. Helbredelse. Terroristofrene får innfridd alle tre forutsetningene. Ofrene for borgerkrigen har måttet leve i 40-50-60 år uten noen av delene. Likevel ser vi ofre for terroris-

«Det slektningene trenger er ikke nødvendigvis en grav, men å få vite hva som faktisk skjedde»

FRANCISCO ETXEBERRIA,
PROFESSOR I RETTSMEDISIN

me som blir i offerrollen, mens de som er ofre for borgerkrigen har hatt krefter til å akseptere situasjonen og komme over den, særlig de som er stolte av det de gjorde.

– Er dette en voksende bevegelse?

– Ja. Det vokser. Og i framtidige valg vil de politiske partiene måttet inkludere dette i sine politiske programmer, mener Etxeberria.

Isaac Rosa understreker at folk i den sosiale bevegelsen ikke bare er interessert i å åpne graver og endre gatenavn, men også snakker om hvilken framtid de vil bygge, og hvordan den kan bygges.

– Det er en prosess, og handler ikke bare om borgerkrigen og frankismen, vi må se på hele perioden fram til nå. Franco-perioden var lang og hard, og arven er også lang og hard.

Endelig!

Den 18. oktober 2003, i landsbyen Priaranza del Bierzo, kan endelig Emilio og Modestas gråhårede barn senke restene etter faren ned i graven der moren allerede har ligget i fem år.

– Det er ikke en lett dag, ikke en lykkelig dag. Men det er en dag vi har ventet på i 67 år og to dager, sier sønnen Ramón Silva Sántin (75).

sissel.henriksen@klassekampen.no



SKUTT: Francisco Etxeberria, professor i rettsmedisin, viser fram en hodeskalle hvor man tydelig ser et kulehull.

FOTO: SISSEL HENRIKSEN

Høyreskepsis til den nye historiediskusjonen

SKEPTISKE: Spanias største opposisjonsparti vil ikke åpne gamle sår.

I *Congreso de los Diputados*, deputertkammeret, har Klassekampen fått audiens hos parlamentsmedlem Jorge Fernández Díaz. Han er tredje visepresident i parlamentet, sentral i høyrepartiet Partido Popular og medlem av den katolske organisasjonen Opus Dei.

Partido Popular (PP), Folkepartiet, er Spanias største opposisjonsparti, med 154 av 350 seter i deputertkammeret og 101 av 208 senatorer. PP er en omgruppering fra 1989 av partiet Alianza Popular, ledet og grunnlagt av Manuel Fraga, turistminister under Franco, og ulike mindre kristendemokratiske og liberale partier.

Framhever grunnloven

En ruvende lysekroner henger over oss, der vi tar plass mellom grønne skinnstoler, persiske tepper, krusifikser og et signert bilde av kong Juan Carlos og dronning Sofia.

Rolig og omstendelig legger PPs ekspert på historisk minne fram sitt syn.

– Partido Popular ser grunnloven av 1978 som grunnlaget for diskusjonen, sier han, og tar et sveip bakover i spansk historie fra Napoleons invasjon, uavhengighetskrigen, via borgerkrigen og Franco-perioden fram til den mye omtalte «overgangen».



«Loven har en pervers effekt, legitimerer og finansierer gravåpninger»

JORGE FERNÁNDEZ DÍAZ, PARTIDO POPULAR

– Da Franco døde i 1975 var det behov for å omgjøre Spania til et demokrati. Minnet om alle konfliktene var fortsatt levende, og man fant derfor løsningen med grunnloven, som skulle sikre at de ulike sidene kunne samarbeide videre. Vi brukte tre år på diskusjonen. Hovedsiden med grunnloven var å se framover, i stedet for å dømme om fortida.

Dersom vi skal se bakover, må det ikke være for å åpne gamle sår, men for å lære av fortida.

– Underminerer

Han er lite glad for den nye Loven om historisk minne.

– Zapateros prosjekt er et prosjekt som underminerer kompromissene i «overgangen». Han sier at overgan-

gen var partisk. Han vil ha en andre overgang, en ny grunnlov, og får støtte fra de mest radikale nasjonalistene. Det bryter med forsoningsånden fra overgangen. For PP var overgangen og grunnloven et konsensusvedtak som vi ikke kan gi opp. Det er grunnloven som er loven om historisk minne. Den nye loven vil reversere spørsmålet om hvem som var onde eller gode under Franco.

– Problematiske

Om gravåpningene har han dette å si:

– Enhver slektning som leter etter sine burde få hjelp til å finne dem. Under Gonzales (Spanias statsminister 1982-1996, red.anm.) ble noen brakt til De falnes dal, som en slags normalitet. Det var uproblematisk. Loven om historisk minne gjør politikk av dette. Loven har en pervers effekt, legitimerer og finansierer gravåpninger, ofte også gjort mot familienes vilje. Tilfellet med García Lorca er mest problematisk. Dessuten jukser de – loven gir bare støtte til organisasjoner stiftet to år før loven ble vedtatt. Dermed kan ikke slektninger til folk drept av republikanerne danne organisasjoner og få støtte.

– Men de har jo hatt 70 år på seg, og de fleste fra Franco-sida er vel funnet?

– Det kan vel være at folk som ikke har villet grave opp sine før, vil gjøre det nå. Men de vil da ikke få støtte.